

Обосновка към Методология и критерии за подбор на операция „Развитие на дуалната система на обучение в ПОО (чрез прилагане на подхода ИТИ)“

Според Доклада на ЕК за България за 2023 г.¹ ниските образователни резултати представляват пречка пред производителността и потенциалния растеж, а основните предизвикателства пред образователната система, са високият дял на преждевременно напускащите училище, ниското равнище на заетост на наскоро завършилите професионално образование и обучение (ПОО), качеството и равнопоставеността в образованието. Настоящата операция е насочена към развитие на дуалната система на обучение в ПОО чрез прилагане на интегриран териториален подход „отдолу-нагоре“, с оглед необходимост от по-широко партньорство на регионално ниво (образователни институции, работодатели, общини и т.н.) за постигане на максимален ефект върху съответната територия. Потребностите на местно и регионално ниво са определени в Интегрираните териториални стратегии за развитие (ИТСР) на регионите за планиране от ниво 2, одобрени от Регионалните съвети за развитие (РСР). В тази връзка, интервенциите по настоящата операция ще се реализират в изпълнение на одобрени от РСР комбинирани концепции за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) на ниво NUTS 2, основаващи се на специфичните потребности на местния пазар на труда и потенциала за развитие и растеж на местната икономика. Концепцията за ИТИ представлява една или повече проектни идеи за една или няколко дейности/инвестиции, които в комбинация помежду си или с други осъществени или предстоящи инвестиции на дадена територия с общи характеристики и/или потенциали за развитие, служат за осъществяването на конкретна цел или приоритет от ИТСР на съответния регион за планиране от ниво NUTS 2. По този начин идентифицираните проекти по Програма „Образование“ 2021-2027 г. в рамките на концепция за ИТИ ще се осъществяват координирано с проектите по другите програми, предоставящи финансиране по одобрената концепция.

Операцията отчита основните препоръки, отправени от Световната банка², към образователната система у нас, свързани със засилване на инвестициите в човешкия капитал, така че „всички деца и млади хора да получат качествено образование, което да осигури навлизането им на пазара на труда като здрави, квалифицирани и продуктивни възрастни“. Сред препоръките е и по-активното включване в образователната система на представителите на бизнеса, като област с висок потенциал за възвръщаемост на инвестициите. Развитието на дуалната система на обучение в ПОО, което операцията подкрепя, е най-прекият път и доказано ефективен на европейско равнище подход за изграждане на дългосрочно сътрудничество между участниците в образователната система, работодателите, социалните партньори, браншовите и професионалните организации. В същото време, по данни на Световна банка³, под 10 % от българските предприятия участват в процеса на професионално образование, а над 41 % от учениците в системата на ПОО

¹ Доклад на ЕК за България 2023 г., https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/BG_SWD_2023_602_en.pdf

² Съгласно Доклад на Световна банка „Образование и грижи в ранна детска възраст, общо образование и приобщаване: анализ на ситуацията и препоръки за насоката на политиките“, изготвен съгласно Споразумение за предоставяне на консултантски услуги за преглед на публичните разходи в областта на науката, технологиите и иновациите и подкрепа за изграждането на подход, основан на доказателства за Националната стратегическа рамка за развитие на образованието до 2030 г., <https://sf.mon.bg/?h=downloadFile&fileId=2763>

³ Съгласно Доклад на Световна банка на тема „Професионално образование и обучение и учене през целия живот в България: Ситуационен анализ и препоръки за основни насоки на бъдещи политики“, изготвен съгласно Споразумение за предоставяне на консултантски услуги за преглед на публичните разходи в областта на науката, технологиите и иновациите и подкрепа за изграждането на подход, основан на доказателства за Националната стратегическа рамка за развитие на образованието до 2030 г. <https://sf.mon.bg/?go=page&pageId=451>

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

са записани в професионални паралелки в училища, намиращи се в малки или много малки градове, където местната икономика е доминирана от микро и малък бизнес. Това изправя развитието на дуалната система на обучение у нас пред редица предизвикателства, свързани с активното въвличане на работодателите в образователния процес. Сътрудничеството между работодатели и училища може да бъде засилено и по-специално по отношение на дуалното обучение в рамките на училищни програми⁴. За да се оползотворят идентифицираните в доклада на ОИСР възможности за по-методична работа с работодатели на общинско и регионално равнище, настоящата операция поставя акцент върху спецификите на местната икономика и пазар на труда и сътрудничеството между различни заинтересовани страни в търсенето на комплексни решения на местните предизвикателства.

Операцията отчита **постигнатия напредък и положителните ефекти**⁵ от предприетите до момента мерки за развитие на дуалната система на обучение в ПОО чрез подкрепата по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. (ОПНОИР), по линия на която се създадоха партньорства между училища и работодатели за осигуряване на съответствие между образованието и нуждите на пазара на труда. Докладът на ЕК за България за 2023 г. определя предприетите инициативи за развитие на дуалната система на обучение, вкл. чрез финансиране от ЕС, като важна мярка за развитие на ПОО, а *Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България 2021-2030*⁶ отбелязва нарастващ интерес към дуалното обучение. По данни на Световна банка⁷ през учебната 2018/2019 г. учениците, обучаващи се в дуална форма са 3 884, а за периода 2017-2020 г. техният дял от всички ученици, приети за обучение в ПОО, нараства от 1,96% през учебната 2017/2018 г. до 9,3% за учебната 2020/2021 г. Данните за положителните тенденции в развитието на дуалната система на обучение се потвърждават и от *Стратегическата визия за развитие на дПОО в България – 2030*⁷, според която през учебната 2022/2023 година в дуална форма се обучават 11 609 ученици в 182 образователни институции (професионални гимназии, профилирани гимназии и средни училища).

Въпреки постигнатия напредък в развитието на дуалната система на обучение в ПОО в България, този модел на обучение все още не е широко разпространен у нас и прилагането му е предимно на проектна/пилотна база⁸. Според изготвения от ЕК *Обзор на образованието и обучението за 2022 г. за България*⁹, независимо от предприетите мерки, включително с подкрепата на ЕС, привеждането на ПОО в съответствие с нуждите на пазара на труда може да се подобри допълнително. Специфичните предизвикателства, идентифицирани в *Стратегическата визия за развитие на дПОО в България – 2030*, към които операцията е насочена, са свързани с необходимостта дуалното професионално образование и обучение (ДПОО) да прерасне във водеща форма на професионално образование в България. Сред тях са достъпът до практическо

⁴ Доклад на ОИСР „Професионално образование и обучение в България: Управление и финансиране“ <https://www.oecd.org/countries/bulgaria/vocational-education-and-training-in-bulgaria-25bad018-en.htm>

⁵ Съгласно констатации в Доклад на ЕК за България за 2023 г. (https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/BG_SWD_2023_602_en.pdf), Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030) (<https://sf.mon.bg/?go=page&pageId=368>) и Стратегическа визия за развитие на дуалното професионално образование и обучение (дПОО) в България – 2030, приет от Консултативния съвет по професионално обучение и образование (<https://www.mon.bg/bg/101314>)

⁶ Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030) (<https://sf.mon.bg/?go=page&pageId=368>)

⁷ Стратегическа визия за развитие на дуалното професионално образование и обучение (дПОО) в България – 2030 https://www.mon.bg/nfs/2023/10/strategy-dual_17102023.pdf

⁸ Съгласно констатации на Световна банка, CEDEFOP и ОИСР, съдържащи се в Доклад на Световната банка на тема „Професионално образование и обучение и учене през целия живот в България: Ситуационен анализ и препоръки за основни насоки на бъдещи политики“ <https://sf.mon.bg/?go=page&pageId=451>

⁹ Обзор на образованието и обучението за 2022 г. за България <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/15bb64cf-66f0-11ed-b14f-01aa75ed71a1/language-bg>

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

обучение и недостатъчният обем на придобитите практически умения към момента на започване на обучението при работодател.

Настоящата операция пряко допринася за придобиване на умения и компетентности от учениците, свързани с пригодността им за заетост и адаптивност, представляващи основен елемент от споделената визия за системата на ПОО за 2030 г., очертана в *Становище за бъдещото развитие на ПОО след 2020 г. на Консултативния комитет по професионално обучение към ЕК*¹⁰. Сред останалите ключови предизвикателства¹¹ в образователната система, на които дуалната система на обучение може да отговори, са ниският коефициент на задържане на учениците в ПОО и недостатъчната гъвкавост на системата за справяне с ранното отпадане от училище преди придобиване на професионална квалификация. Дуалната система на обучение може да бъде привлекателна за ученици, които имат по-голям интерес към практическо, отколкото към теоретично обучение, като по този начин може да допринесе за намаляване броя на преждевременно напусналите училище. Благодарение на своята ориентация към усвояването на практически знания и умения съобразно изискванията на пазара на труда, подкрепата за дуалната система на обучение в ПОО ще допринесе за разширяване обхвата на участниците в образованието, отговаряйки на потребностите от учещи с многообразни профили на подготовката, като има потенциал да изгради положителен подход към ученето.

Стремешът към разширяване на ПОО у нас чрез развитие на дуалната форма на обучение се обуславя и от развитието на дигитализацията и технологиите, вкл. чрез прилагане на достиженията на Индустрия 5.0. Дигитализацията и новите технологии, в частност изкуственият интелект, променят света и структурата на професиите. Тази промяна изисква гъвкавост и непрекъснато приспособяване към променящите се изисквания на пазара на труда, което може да се постигне чрез разширяване на обхвата и повишаване на качеството на дуалната система на обучение, осигурявайки достъп на учителите и учениците до най-новите технологии в различни отрасли на икономиката. В съответствие с препоръка на ЕК в *Доклада за България за 2023 г.*¹, свързана с необходимостта от прогрес в постигането на целите за устойчиво развитие, настоящата операция е насочена към развитие и повишаване качеството на дуалната система на обучение в ПОО у нас с фокус върху прехода към зелена икономика и зелени умения, развитието на синята икономика и синия растеж, целите за устойчиво развитие и развитието на икономиката в приоритетните области на ИСИС 2021-2027. Чрез подкрепата по операцията учениците у нас ще получат достъп до качествено практически ориентирано професионално образование и обучение, отчитащо новостите, бързия напредък в науката и технологиите и непрекъснато променящите се потребности и изисквания на пазара на труда.

Основната цел на операцията е подобряване на качеството, приложимостта и ефективността на професионалното образование и обучение в съответствие с потребностите на пазара на труда и специфичните териториални характеристики.

Специфичните цели са:

- Повишаване на привлекателността и увеличаване дела на дуалната форма на обучение в ПОО;

¹⁰Становище за бъдещото развитие на ПОО след 2020 г. на Консултативния комитет по професионално обучение към ЕК
<https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20479&langId=en>

¹¹ Според данни на Световна банка от доклад „Образование и грижи в ранна детска възраст, общо образование и приобщаване: анализ на ситуацията и препоръки за насоката на политиките“ коефициентът на задържане в ПОО за 2017 г. е 75.5 %, при 94.7 % в общото образование. Със стойност от 21 % коефициентът на отпадане за целия цикъл на обучение в системата на ПОО е много по-висок от този в общото средно образование, където процентът на отпадащите е 8.5

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

- Подобряване на сътрудничеството между образователната система, работодателите и социалните партньори за повишаване на качеството и утвърждаване на дуалната система на обучение;
- Адаптиране на професионалното образование и обучение към динамиката на пазара на труда и специфичните характеристики и потенциал за развитие на територията, с фокус върху цифровата икономика, зелените умения, „синия“ растеж, Индустрия 5.0. и ИСИС 2021-2027.

Настоящата операция съответства на общите цели на политиките от Приоритет 1 „Образование и умения“ на *Националната програма за развитие България 2030*, както и целите по приоритетна област 7 „Реализация в професиите на настоящето и бъдещето“ от *Стратегическата рамка за развитието на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030)*¹². Чрез изпълнение на настоящата операция, Програма „Образование“ 2021-2027 г. ще допринесе за постигането на Оперативна цел 3“ „Подобряване на капацитета на човешкия ресурс в областта на новите технологии и иновациите“ на *Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2021–2027 г.* и по-конкретно за развитие на дуалното обучение в приоритетните тематични области на интелигентна специализация и технологиите на Индустрия 4.0 и/или Индустрия 5.0.

Подкрепата по операцията ще допринесе за преодоляване на следните потребности от инвестиции с висок приоритет, посочени в *Доклада за България за 2019 г. в рамките на Европейския семестър*¹³:

- повишаване на привлекателността, качеството и приложимостта на програмите за професионално образование и обучение;
- подпомагане на професионалното развитие на учителите и обучаващите и насърчаване на новаторските методи на преподаване и новаторското съдържание с цел оказване на най-добра подкрепа на учениците в неравностойно положение;
- предотвратяване на преждевременното напускане на училище посредством целенасочен подход.

Операцията ще се реализира чрез процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ на конкретни бенефициенти по ред на чл. 25, ал. 1, т. 2, чл. 24, ал. 6 и чл. 43, ал. 1 от ЗУСЕФСУ¹⁴ и чл. 2, т. 2 от ПМС № 23 от 13 февруари 2023 г., в изпълнение на одобрени комбинирани концепции за ИТИ.

Конкретни бенефициенти¹⁵ по операцията са професионални гимназии и училища с паралелки за професионална подготовка, обучаващи в гимназиален етап на средно образование, в т.ч. частни училища, които са определени за отговорни партньори в одобрени комбинирани концепции за ИТИ, по отношение на дейности за развитие на дуалната система на обучение.

¹²Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030) <https://sf.mon.bg/?go=page&pagelid=368>

¹³ Доклад на ЕК за България за 2019 г. https://commission.europa.eu/publications/2019-european-semester-country-reports_en

¹⁴ Съгласно чл. 24, ал. 6 от ЗУСЕФСУ „Безвъзмездната финансова помощ по изпълнение на подхода "Интегрирани териториални инвестиции", наричан по-нататък "ИТИ", се предоставя от органите по ал. 1 въз основа на подадени проектни предложения в изпълнение на одобрена по реда на Закона за регионалното развитие и актовете по прилагането му концепция за ИТИ.“
Съгласно чл. 43, ал. 1 от ЗУСЕФСУ „При процедура чрез директно предоставяне безвъзмездната финансова помощ се предоставя само на кандидат, посочен в съответната програма по чл. 3, ал. 2, в документ, одобрен от комитета за наблюдение на програмата, или в концепция за ИТИ, одобрена по съответния ред, като конкретен бенефициент за съответната дейност.“

¹⁵Съгласно Единните указания за кандидатстване с концепции за ИТИ “Участниците (партньорите) в одобрени комбинирани концепции за ИТИ, които ще изпълняват дейности, стават конкретни бенефициенти по съответните програми, по които е предложено да се финансират.”

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

Партньори по операцията^{15, 16} са Регионални управления на образованието (РУО), които са определени за други участващи партньори, разходващи средства в одобрени комбинирани концепции за ИТИ, по отношение на дейности за развитие на дуалната система на обучение.

Асоциирани партньори¹⁷ по операцията са:

1. Национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите в България, браншови и професионални организации;
2. Работодатели, участващи в партньорство с училище за дуална система на обучение – задължителни асоциирани партньори;
3. РУО.

Конкретният бенефициент следва да участва с поне един асоцииран партньор - работодател за осъществяване на дейности, свързани с дуалната система на обучение, за което представя споразумение за асоциирано партньорство между съответното училище и партниращия му работодател. На етап кандидатстване като асоциирани партньори в проектното предложение следва да са посочени другите участници, определени в одобрена комбинирана концепция за ИТИ, които не разходват средства, по отношение дейности за развитие на дуалната система на обучение с финансиране по Програма „Образование“. С цел разширяване обхвата на дуалната система на обучение, на етапа на кандидатстване и/или на етапа на изпълнение на проектните предложения е допустимо включването на нови асоциирани партньори извън първоначално определените в одобрените концепции за ИТИ.

Общият бюджет на операцията е 86 782 552 лв. (ЕСФ+ и национално съфинансиране).

Минималният размер на общо допустимите разходи за едно проектно предложение е 250 000 лв.

Максималният размер на общо допустими разходи за едно проектно предложение е 750 000 лв.

Подкрепата по операцията е насочена към изпълнението на следните дейности:

Дейност 1. Допълнителна професионална подготовка, „пробно стажуване“ и допълнителни занимания за ученици за придобиване на знания, умения и компетентности в съответствие с изискванията на пазара на труда.

Дейността включва:

- **Пробно стажуване в партниращо предприятие за ученици в първи гимназиален етап**

Предвижда се предоставяне на подкрепа за организиране и провеждане на „пробно стажуване“ в партниращи предприятия за ученици в първи гимназиален етап - VIII, IX и X клас, представляващи по своята същност подготвителна фаза за обучението в реална работна среда при работодател, провеждано във втори гимназиален етап. Целта на пробното стажуване е взаимно опознаване между ученика и работодателя, както и активно включване на работодателите в подготвителната фаза на обучението. Пробното стажуване ще осигури запознаване на учениците

¹⁶ Съгласно Единните указания за кандидатстване с концепции за ИТИ и § 1, т. 5 от Допълнителните разпоредби на ПМС № 23 от 13 февруари 2023 година за определяне на детайлни правила за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по програмите, финансирани от Европейските фондове при споделено управление за програмен период 2021 – 2027 г. „Партньори на кандидатите за безвъзмездна финансова помощ“ са всички физически и юридически лица и техни обединения, които участват съвместно с кандидата в подготовката и/или техническото изпълнение на проекта или на предварително заявени във формуляра за кандидатстване дейности от проекта и разходват средства от безвъзмездната финансова помощ.“

¹⁷ Съгласно Единните указания за кандидатстване с концепции за ИТИ и § 1, т.1 от Допълнителните разпоредби на ПМС № 23 от 13 февруари 2023 „Асоциирани партньори на кандидатите за безвъзмездна финансова помощ“ са всички физически и юридически лица и техни обединения, които са заинтересовани от реализирането на проекта и участват в изпълнението на дейностите по него, но не разходват средства от безвъзмездната финансова помощ. Асоциираните партньори не могат да бъдат определяни за изпълнители по проекта по смисъла на чл. 49 от ЗУСФСУ.

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

с реалните работни условия и технологични процеси в предприятията. Посредством пробното стажуване учениците ще имат възможност да посещават работодатели на територията на региона, в който се обучават, и да се запознаят отблизо с възможностите за бъдеща професионална реализация.

Едно пробно стажуване се провежда в рамките на от 3 до 5 работни дни с продължителност от минимум 6 часа дневно, при работодател, под ръководството на наставник, определен от работодателя, и учител по професионална подготовка от училището, при необходимост. „Пробното стажуване“ следва да бъде извън учебната програма на ученика и да се провежда през ваканциите. За всяко пробно стажуване е необходимо да се направи и застраховка на ученика.

В края на всяко пробно стажуване следва да бъде извършена оценка на професионалните интереси на учениците. Всеки ученик, преминал успешно участието си в „пробно стажуване“, следва да получи сертификат/удостоверение

Сертификатът/удостоверението за успешно участие в „пробно стажуване“, в който е посочена неговата продължителност, ще представлява основание за изплащане на надбавка за стипендия за всеки ден, през който ученикът е участвал в пробно стажуване. Всяко допълнително пробно стажуване следва да се основава на извършена оценка от предходно пробно стажуване, съдържащо препоръка за допълнителни пробни стажувания.

- **Допълнителни занимания по професионална подготовка и/или по чужд език /за ученици в първи гимназиален етап в дуална форма на обучение/**

Допълнителните занимания по професионална подготовка и/или по чужд език за учениците от първи гимназиален етап в дуална система на обучение (**VIII, IX и X-ти клас**) се провеждат по програми, изготвени с водещата роля на представители на работодателите, които са насочени към придобиване на липсващи компетентности за успешна работа в реална работна среда.

С осигуряването на допълнителна професионална подготовка с практическа насоченост се очаква да се засили интересът на учениците от първи гимназиален етап за учене чрез работа, да се повиши способността им да прилагат усвоените компетентности на практика, както и да се намалят причините за отпадането от училището.

Допълнителните занимания по професионална подготовка следва да бъдат организирани и проведени под формата на модулни обучения/кратки обучителни курсове, включващи един или повече тематични обучителни модули с практическа насоченост и такива с фокус върху цифрова, зелена икономика, син, растеж, индустрия 5.0 и ИСИС, с оглед да подготвят учениците да посрещнат съвременните предизвикателства в бизнеса, в това число по отношение на дигиталните и зелените умения, ключовите компетентности и преносимите умения. Всяко допълнително занимание по професионална подготовка, съответно по чужд език, може да бъде с продължителност до 70 учебни часа и следва задължително да е извън утвърдената учебна програма и да се провежда извън учебните часове от седмичното разписание на училището, вкл. през събота и неделя, както и през ваканциите. Изпълнението на дейността следва да бъде планирано за целия период от изпълнението на проекта, като в зависимост от нуждите, един ученик може да участва в повече от 1 допълнително занимание по професионална подготовка. Допълнителните занимания следва да се провеждат от представители на бизнеса - външни експерти с доказан професионален опит в съответното професионално направление. При доказана необходимост, допълнителните занимания могат да се провеждат и от учители с подходяща квалификация и професионален опит в реална работна среда. Препоръчва се допълнителните

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

занимания да се провеждат при работодател в реална работна среда. При провеждането им в училище трябва да са осигурени съвременни условия, оборудване и материали за практическа работа.

След приключване на допълнителните занимания по професионална подготовка следва да бъде извършена оценка на придобитите знания, умения и компетентности чрез разработване/изпълнение на практически проект или практическо представяне в рамките на демонстрационни дни и/или други информационни събития, част от информационните кампании по дейност 4. Един ученик може да участва в допълнителни занимания само по 1 чужд език в рамките на проекта. Всеки ученик, успешно завършил допълнителните занимания по професионална подготовка и/или по чужд език, следва да получи сертификат/удостоверение за преминато обучение.

• Осигуряване на оборудване, материали и консумативи за целите на дуалната система на обучение

Закупуването на оборудване, материали и консумативи, вкл. работни и предпазни облекла, лични предпазни средства за целите на дуалната система на обучение, ще подпомогне процеса на подготвително обучение през първи гимназиален етап, с цел ефективно включване в обучението в реална работна среда през втори гимназиален етап.

За да са допустими разходите за закупуване на оборудване, материали и консумативи, следва да бъдат обосновани и необходими за реализиране на целите на дуалната система на обучение и да допринасят за постигане на целите на съответния проект или да бъдат напълно амортизирани по време на операцията или закупуването им да е най-икономичният вариант¹⁸. Оборудването следва да се закупи и да е налично за ползване от учениците от първи гимназиален етап на обучение, като целта е учениците да придобият знания и умения от употребата му, с оглед по-лесно приспособяване и осъществяване на дуалната система на обучение във втори гимназиален етап. Освен закупуване, кандидатът следва да планира инсталиране на оборудването, обучение за работа с него и др. (ако е необходимо).

В рамките на дейността е възможно да бъдат закупени инструменти и оборудване, вкл. симулационни системи и приложни софтуерни продукти, консумативи, работни и предпазни облекла и лични предпазни средства и др. подобни, **необходими за провеждането на учебната практика в училищата**, с цел подготовка за преминаване към практическо обучение в реална работна среда. Не се допускат строително-монтажни работи, както и закупуване на: стопански инвентар (офис оборудване – маси, столове, шкафови); компютри, принтери, скенери и др. периферни устройства.

В случай че изпълнението на дейността предвижда закупуване на оборудване, с оглед спазване на изискванията на чл. 16, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/1057 към проектното предложение следва да бъде приложена детайлна обосновка за необходимостта от закупуване на оборудване за целите на дуалната система на обучение, включваща информация за заявените нужди от страна на работодател/и-асоцииран/и партньор/и. Обосновката следва да е придружена от справка за наличното към момента на кандидатстване оборудване, вкл. симулационни и

¹⁸ Съгласно чл. 16, параграф 1 на Регламент (ЕС) 2021/1057 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за създаване на Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1296/2013, разходите за закупуване на обзавеждане и оборудване не са допустими, когато тази покупка е необходима за постигане на целта на операцията, или тези вещи са напълно амортизирани по време на операцията или закупуването им е най-икономичният вариант.

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

приложни софтуерни продукти, и неговия амортизационен срок, както и информация за срока на амортизация на предвиденото за закупуване оборудване. При изпълнението на дейността, следва да бъде осигурена демаркация с подкрепата по Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г., Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони (СПРЗСР), Национална програма „Професионално образование и обучение“, или по други програми и проекти със сходни дейности, с цел спазване на правилата за избягване на двойно финансиране.

- **Осигуряване на наставници за практическо обучение в реална работна среда /втори гимназиален етап/**

Предвижда се осигуряване на подкрепа за учениците във втори гимназиален етап посредством осигуряване на наставници, които да осигурят качествено обучение в реална работна среда. Практическото обучение при работодател в реална работна среда се провежда в предприятието под ръководството на наставник, определен от работодателя, с който училището има сключен договор за провеждане на обучение чрез работа (дуално обучение).

Чрез изпълнението на дейността ще се подпомогне осигуряването на наставници за провеждане на дуалната система на обучение сред учениците от втори гимназиален етап (XI-ти и XII-ти клас). Всеки наставник следва да осигури необходимото практическо обучение и подкрепа и съответно да допринесе за успешното завършване на дуалната система на обучение за учениците, на които е определен за наставник – чрез провеждане на инструктаж за безопасност, организиране на практическото обучение, поставяне на конкретни задачи, проверка на изпълнението им, предоставяне на отговори на конкретни въпроси на обучаемите, намиране на решение на конкретни казуси и др. Изпълнението на дейността следва да се осъществява в съответствие с изискванията от Наредба № 1 от 8 септември 2015 г. за условията и реда за провеждане на обучение чрез работа (дуална система на обучение), съгласно която един наставник отговаря за не повече от петима обучавани. За изпълнението на дейността ще се изплащат разходи за възнаграждения на всеки наставник за един допълнителен час пряка работа с обучавашите се при работодател ученици в рамките на всеки работен ден, в който е проведено практическо обучение в реална работна среда при спазване на нормативната уредба за максимален брой обучаеми, за които един наставник отговаря.

Дейност 2. Обучения на учители и наставници за разширяване на обхвата и повишаване качеството на дуалната система на обучение.

Изпълнението на дейността може да включва:

- **Организиране и провеждане на обучения на учители по професионална подготовка и учители-методици**

Целта е да се повиши квалификацията на учителите по професионална подготовка и учителите-методици, което да осигури възможности за разширяване на обхвата и повишаване качеството на дуалната система на обучение и адаптирането на ПОО към изискванията на пазара на труда. В рамките на дейността се предвижда провеждането на обучения, включително практическо обучение (стажуване) в партниращо предприятие, за повишаване на квалификацията на учителите по професионална подготовка и учителите-методици, като при изпълнението следва да бъдат разгледани приложими за обхванатите професии новости и/или предизвикателства, свързани с цифрова, зелена икономика, син, растеж, индустрия 5.0 и ИСИС. Практическото

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

обучение (стажуване) в партниращо предприятие следва да бъде проведено чрез активно въвличане на обучаемите, които изпълняват ролята на „практиканти“/„стажанти“, а обучаващият изпълнява ролята на техен „наставник“/„ментор“.

Дейността ще се изпълнява при спазване на нормативната уредба, уреждаща професионалното израстване и развитие на професионалните умения на педагогическите специалисти. Обученията могат да завършат с присъждане на 1 квалификационен кредит в съответствие с приложимата нормативна уредба - Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти, или без придобиване на квалификационни кредити.

Провеждането на обученията на учители по професионална подготовка може да се извършва по програми, разработени с водеща роля на работодателите, или по програми, предлагани в Регистъра на одобрените програми за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти, и ще осигури придобиването на знания и умения сред учителите за нови техники и технологии в съответното професионално направление, по което преподават, с цел подобряване на качеството на обучителния процес на учениците в дуална система на обучение. Учителите в ПОО ще имат възможност да повишат професионалната си квалификация и да придобият съвременни практически знания в съответствие с новостите и динамично развиващите се производствени и цифрови технологии, вкл. да придобият умения за интерактивни техники за преподаване, и/или други умения, свързани с прехода към цифрова и зелена икономика, синия растеж, индустрия 5.0, ИСИС. Всеки учител по професионална подготовка, планиран за участие в Дейност 2, следва да премине **поне едно обучение при работодател**.

Обученията на учители-методици ще осигурят формиране на необходимите знания, умения и компетентностите сред учителите-методици за качествено изпълнение на функциите им съгласно Наредба № 1 от 08 септември 2015 г. за условията и реда за провеждане на обучение чрез работа. Изпълнението на дейността ще доведе до повишаване качеството на обучителния процес в дуалната система на обучение и засилване на връзката между училищата и работодателите-партньори в дуалната система на обучение.

Обученията на учители по професионална подготовка и учители-методици могат да включват модули/теми, които са насочени към развитието на социално-емоционалните умения на учениците, пряко свързани с обучението чрез работа, съгласно *рамката на ОИСП за социално-емоционалните умения (Доклад Beyond Academic Learning: First results from the survey of social and emotional skills¹⁹)* - по отношение на изпълнението на задачи - отговорност, точност, постоянство, упоритост (имайки предвид, че основен проблем за работодателите при стартиране обучението чрез работа е слабата дисциплина); взаимодействие с други – комуникативност, увереност, емпатия, оказване на съдействие, устойчивост на стрес и др.

Обученията за учители по професионална подготовка и учители-методици следва да бъдат оповестени публично и да са отворени за всички желаещи служители да участват в тях. С оглед гарантиране на ефективността на планираните обучения, те следва да бъдат провеждани в групи от минимум 5 обучаеми по съответната тема/програма за обучение. Един учител по професионална подготовка и учител-методик може да участва в едно обучение на дадена тема през периода на

¹⁹Доклад на ОИСП „Beyond Academic Learning“ First Results from the Survey of Social and Emotional Skills“
<https://www.oecd.org/education/cei/social-emotional-skills-study/beyond-academic-learning-92a11084-en.htm>

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

изпълнение на проекта. Всяко обучение с квалификационни кредити следва да бъде с продължителност от 16 академични часа.

Обученията без квалификационни кредити следва да бъдат с продължителност до 24 академични часа, от които поне 8 академични часа следва да бъдат за практическо обучение (стажуване) в партниращи предприятия и да се проведе в групи минимум от 5 участници. Възможността за провеждане на обучения на място в партниращите предприятия следва да бъде предварително заложена в споразумението за партньорство между предприятието и участващото в проекта училище. Всеки учител по професионална подготовка и учител-методик, който успешно е завършил обучение по дейността следва да получи сертификат/удостоверение.

- **Организиране и провеждане на обучения на наставници.**

С цел осигуряване на по-високо качество на обучението в реална работна среда на учениците от дуална система на обучение е необходимо да бъдат повишени методическите и педагогическите умения на наставниците, с което да се гарантира ефективността на практическото обучение на учениците във втори гимназиален етап.

Възможността за провеждане на обучения на място в партниращите училища следва да бъде предварително заложена в споразумението за партньорство между предприятието и участващото в проекта училище. Наставниците от предприятията следва да отговарят на изискванията на Закона за професионално образование и обучение (ЗПОО).

Всяко обучение следва да бъде с продължителност до 32 учебни часа, от които поне 8 учебни часа следва да бъдат проведени в училищата, в които се намират представители на целевите групи с оглед на постигане на максимален ефект от изпълнението на дейността. Обучението следва да се извършва по Програмата за обучение на наставници, одобрена от Министъра на образованието и науката със Заповед № РД 09-997 от 2 април 2019 г. и последващи нейни изменения. Обученията на наставници, участващи в изпълнението на проекта, следва да бъдат оповестени публично от бенефициента и да бъдат отворени за всички предприятия, подписали споразумение за партньорство с училище по проекта. Обученията за наставници следва да се провеждат от институции, имащи право да осъществяват обучения за наставници съгласно чл. 17а SUP>1, ал. 3 от ЗПОО. Всеки наставник следва да участва най-малко в едно обучение на година през периода на изпълнение на проекта. Обученията следва да се провеждат в групи от минимум 5 участника. Един наставник може да участва само в едно обучение на дадена тема през периода на изпълнение на проекта. Всеки успешно обучен наставник следва да получи сертификат/удостоверение за преминалото обучение.

- **Организиране и провеждане на смесени обучения и/или супервизия на учители и наставници в дуална форма на обучение.**

В основата на смесените обучения и супервизията на учители и наставници стои разбирането, че основна движеща сила на успешното дуално обучение е връзката и сътрудничеството между учители и наставници, което напълно съответства на отправените препоръки в стратегически и аналитични документи, свързани с развитието на дуалната система на обучение в България^{3,20}. Дейността съответства на идентифицираните мерки в проекта на

²⁰ В публикуваната Методология за прилагане на швейцарския модел на дуално обучение в българската система за професионално образование²⁰, разработена в изпълнение на проект ДОМИНО, провеждането на смесени обучения на учители и наставници са оценени високо от участниците в проекта.

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

Стратегическа визия за развитие на дПОО в България – 2030²¹ за привличане на учители за работа като наставници при работодателите и привличане на наставници за учители по специфичните за професията предмети. Смесените обучения на учители и наставници следва да се провеждат в групи от минимум 6 участника в рамките на 16 учебни часа, отчитайки професионалната натовареност и на двете целеви групи. Провеждането на смесени обучения се извършва по програми, разработени с участието на представители на бизнеса - външни експерти с доказан професионален опит.

Смесените обучения следва да включват теми, свързани с взаимодействието и допълването между дейностите, осъществявани от учителите и наставниците в дуалната система на обучение, обмяната на опит и добри практики, както и изграждането на екипен дух и атмосфера на сътрудничество между учители и наставници при усвояване на новостите и справяне с предизвикателствата. Опитът от пилотното прилагане на швейцарския модел на дуална система на обучение в България²⁰ показва, че двата най-успешни метода за постигане на сътрудничество между учители и наставници са решаването на групови задачи с творчески елементи, при които екипите от наставници и учители работят заедно по решаване на конкретни предизвикателства, свързани с дуалното обучение, и методът „световно кафене“, който насърчава споделянето на различни мнения и достигането до общо разбиране за повишаване качеството в дуалното обучение и справяне с конкретни предизвикателства в процеса на обучение.

Смесените обучения могат да се провеждат на място в партниращото/ите предприятие/я или на място в училищата. В случай че в рамките на проекта се предвижда провеждането на повече от един вид обучение за учители и/или наставници, един и същ учител/наставник не следва да участва в обучения по едни и същи теми.

С цел задълбочаване връзката и сътрудничеството между учители-методисти или учители по професионална подготовка и наставници се предвижда възможност за провеждане на взаимна супервизия. Всеки от двойката учител – наставник провежда по една супервизия в рамките на един ден. Наставникът наблюдава работата на учителя в рамките на учебния ден с учениците, на които е наставник, а учителят наблюдава работата на наставника при провеждане на практическо обучение в реална работна среда. Всяка супервизия завършва с обратна връзка и обсъждане на възможностите за подобрене.

В рамките на проекта може да бъде проведено едно съвместно обучение за учители и наставници и по две супервизии за всяка година на проекта за една и съща двойка учител-наставник. Един учител или един наставник може да участват в повече от една двойка за супервизия.

Конкретният бенефициент следва да осигури **демаркация** на ниво участници в дейността (учител по професионална подготовка, учител-методик и наставник) по отношение на теми на обучение, с темите на обучение по проект „Модернизиране на професионалното образование и обучение“ по Програма „Образование“ 2021–2027 г. и други национални, европейски и международни програми, които се реализират през учебните години в рамките на продължителността на операцията.

Дейност 3. Осигуряване на учебно съдържание спрямо динамиката на пазара на труда.

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

Дейността е насочена към едно от основните предизвикателства, идентифицирани в Стратегическа визия за развитие на дПОО в България – 2030, свързани с актуалността на учебното съдържание, вкл. неговата предимно теоретична насоченост и откъснатост от ежедневно работна среда в предприятията. Целта е осигуряване на учебно съдържание спрямо динамиката на пазара на труда с акцент върху изграждането на умения за професиите на 21 век - дигитални, зелени, преносими, ключови компетентности.

В рамките на дейността се предвижда осигуряване на учебни помагала и учебни материали, вкл. в електронен вид (пособия, материали, програми за практика в реална работна среда за конкретната специалност, литература за обучение по професията, вкл. речници, справочници и други), които са необходими за изпълнението на целите на проекта и ще допринесат за придобиване на знания и умения от учениците в дуалната система на обучение, съответстващи на актуалните и перспективни потребности на пазара на труда. Учебните помагала и учебни материали следва да са с изцяло практическа насоченост и да подпомогнат процеса на подготовка на учениците за практическо обучение в реална работна среда. Допустимо е закупуване на учебни помагала и учебни материали, вкл. такива, изработени по поръчка, както и осигуряване на учебно съдържание чрез превод и/или адаптиране на съществуващи учебни ресурси, вкл. съществуващи електронни ресурси, които се използват в държави с развита дуална система на обучение като Швейцария, Австрия и Германия. Всички дигитални ресурси трябва да бъдат предоставени на МОН, където е приложимо, за ползване в дигиталната раница, създадена по проект "Образование за утрешния ден", финансиран по ОПНОИР 2014-2020.

Конкретният бенефициент следва да осигури пълна **демаркация** с проект „Модернизиране на професионалното образование и обучение“ по Програма „Образование“ 2021–2027 г., Национални програми като „Професионално образование и обучение“, и други национални, европейски и международни програми, които се реализират през учебните години в рамките на продължителността на операцията.

Дейност 4. Информационни кампании и кариерно ориентиране за повишаване на привлекателността и увеличаване дела на дуалната система на обучение в ПОО.

Целта на дейността е повишаване на привлекателността на дуалната система на обучение сред целевите групи и подобряване на връзката ученик-училище-родител-работодател. Дейността адресира основни препоръки, изведени на база обобщените резултати от проведено изследване сред заинтересованите страни в рамките на проект „Подкрепа за дуалната система на обучение“ по ОПНОИР 2014-2020²². Сред тях са засилването на целенасочената информация за дуалното обучение и кариерната ориентация на учениците, вкл. разработването на мерки за ранно кариерно ориентиране на учениците, което да подкрепи процеса на избор на професия.

Изпълнението на дейността може да включва:

- **Провеждане на информационни кампании сред работодатели**

Провеждането на информационни кампании, насочени към представители на работодателите, национално представителни организации на работодателите, браншови и

²² „Доклад от проведено изследване за приложимостта на разработения инструментариум за оценка на качеството на преподаване в дуалната система на обучение и за оценяване на работното място 2022/2023“, изготвен по проект BG05M2OP001-2.014-0001 „Подкрепа за дуалната система на обучение“.

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

професионални организации, има за цел разширяване на възможностите за дуално ПОО и осигуряване на своевременна подготовка на работодателите за качествено провеждане на дуална форма на обучение. Информационните кампании могат да включват представяне на нормативните изисквания към работодателите за участие в дуалната система на обучение, както и представяне на примери и добри национални и международни практики при провеждането на дуално ПОО, включително за адаптиране и прилагане на иновации при провеждане на обучението в реална работна среда.

- **Провеждане на информационни кампании сред родители, ученици и широката общественост**

Провеждането на информационни кампании, насочени към родители, ученици и широката общественост, ще повиши привлекателността на дуалната система на обучение и ще подпомогне процеса на мотивиране и насочване за включване в дуално ПОО, вкл. за лица в училищна възраст, отпаднали от училищната система на образованието. Дейността включва организиране и провеждане на информационни кампании с участието на работодатели и/или национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите в България, браншови и професионални организации, за популяризиране на дуалната система на обучение сред родителите, учениците и широката общественост. Посредством дейността учениците и родителите ще имат възможност да се запознаят с ползите от дуалната система на обучение и възможностите за прием в дуална форма на обучение, както и с практическата приложимост на професията и възможностите за професионално развитие. В съответствие със *Стратегическата визия за развитие на дуалното професионално образование и обучение (дПОО) в България – 2030⁶*, дейността се очаква да допринесе за събуждане на интереса към техническите професии и засилване на партньорствата на училищата с бизнеса на възможно най-ранен образователен етап, с оглед изграждане на устойчив интерес към професиите, които са търсени на пазара на труда, вкл. STEM професиите. Провеждането на информационни събития сред родители и ученици ще допринесе за ранно запознаване с работодателите – партньори, в които може да бъде провеждано обучение в реална работна среда. Във всяка информационна кампания сред родители и ученици следва да вземе участие поне 1 представител на работодатели и/или национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите в България, браншови и/или професионални организации, който да запознае присъстващите с възможностите за обучение чрез работа и професионална реализация в съответното професионално направление/професия. Информационните кампании следва да включват инструменти, пряко допринасящи за популяризиране и развитие на дуалната система на обучение. **Примери за подобни инструменти са:**

- ✓ организиране и провеждане на състезания по професии за ученици V-VII-ми клас, с подкрепата на ученици в дуално обучение. Състезанията следва да са с голяма публичност и обхващане, както на родителите, така и на работодателите, които предлагат дуално обучение по тези професии. В рамките на събитието могат да бъдат представени профилите на професиите, възможностите за развитие, условията за обучение чрез работа при работодателя, вдъхновяващи истории на завършили дуалисти, участие на успешни личности на международно или национално ниво от съответната професия.
- ✓ организиране и провеждане на съвместни уроци по учебни предмети като „Технологии и предприемачество“, „Компютърно моделиране и информационни технологии“ или други

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

предмети с учениците V-VII клас с участието на ученици в дуално обучение, или представяне на различни професии в рамките на часовете на класа, или организиране и провеждане на демонстрационни събития, дни на отворените врати, дни на професиите за представяне на успешни примери от практиката, свързани с учебни постижения на ученици в дуална форма на обучение, представяне на възможностите за професионалната реализация по дадена професия, представяне на добри национални/международни практики при провеждането на дуално обучение чрез работа и др.;

- ✓ организиране и провеждане на други събития (изложения, състезания, хакатони и др.) с участието на работодатели за популяризиране на дуалната форма на обучение и насърчаване на сътрудничеството между заинтересованите лица в образователния процес за увеличаване и задържане на учениците, записани в дуална система на обучение;
- ✓ разработване и разпространение (вкл. чрез социалните мрежи) на информационни материали (видеа, представящи успешни истории на ученици в дуално обучение, рекламни банери, онлайн материали и др.) за възможностите и предимствата на дуалната форма на обучение, насочени към ученици, родители на ученици и широката общественост за утвърждаване позитивния имидж на дуалното обучение.

• **Кариерно ориентиране на ученици**

Подкрепата за кариерно ориентиране има за цел увеличаване дела на дуалното обучение чрез насочване и задържане на ученици в дуалната система на обучение.

Изпълнението на дейността ще подкрепи индивидуалното кариерно ориентиране на ученици, вкл. с участието на родители, за избор на дуална система на обучение.

Индивидуалното кариерно ориентиране може да обхване:

- ученици в прогимназиален етап на основното образование (ранно кариерно ориентиране) – за насочване към избор на дуалното професионално образование и обучение;
- ученици в първи гимназиален етап, които не се обучават в дуална форма – за насочване към избор на дуална форма на обучение.

Според Доклад на тема *“Функционален анализ на секторна политика „Професионално образование и обучение“, 2019*²³, кариерното ориентиране следва да се прилага още при привличането на ученици за кандидатстване в професионалните училища и да продължи и в последствие при започване на професионалното обучение, вкл. чрез редовни срещи с бизнеса. В тази връзка, осигуряването на възможност за кариерно ориентиране на ученици, относно възможностите за включване в дуалната система на обучение ще допринесе за развитие на дуалната система на обучение в ПОО чрез преодоляване на основни бариери, породени от недостатъчната мотивация на учениците и родителите, както и липсата на ясна представа за възможната реализация и ползата от дуалната система на ПОО.

Участие в дейностите по кариерно ориентиране могат да вземат и представители на работодателите, с цел подпомагане на учениците в процеса на избор на професия, мотивиране за продължаване на обучението в дуална форма и запознаване с възможностите за последващо професионално развитие при работодател. В съответствие със *Стратегическата визия за развитие на дПОО в България – 2030*⁶ дейността следва да обхване, както целевата група на учениците, така и целевата група на родители, с оглед засилване на връзката родител-ученик-

²³ <https://www.strategy.bg/Publications/View.aspx?lang=bg-BG&categoryId=&Id=269&y=&m=&d=>

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

училище-работодател. В рамките на дейностите по кариерно ориентиране учениците и родителите ще могат да получат индивидуална консултация относно възможностите за обучение в дуална форма в професионално направление, отговарящо на потребностите, интересите и способностите на ученика. Дейността ще позволи учениците и родителите да се запознаят с предимствата и възможностите за реализация в професията/професиите, по които се предлага обучение в дуална форма, и които отговарят на индивидуалния профил и интереси на ученика. Посредством кариерното ориентиране учениците и родителите ще имат възможност да се запознаят с изискванията и възможностите за кариерно развитие при работодателите, включени в дуалната система на обучение.

Кариерното ориентиране може да обхване една или повече от следните **примерни дейности**:

- предпрофесионално тестване във връзка с възможностите за обучение на ученика в дуална система на ПОО;
- запознаване с възможностите за реализация в различни професии, отговарящи на резултатите от предпрофесионално тестване и възможностите за обучение в дуална форма;
- запознаване с основните изисквания на работодателите, включени в дуалната система на обучение;
- индивидуално консултиране във връзка с възможностите на дуалната система на ПОО.

При изпълнение на дейностите по кариерно ориентиране може да бъде използван капацитетът и инструментариумът, с който разполагат Центровете за кариерно ориентиране в съответния регион, с цел осигуряване на устойчивото им използване в по-широк мащаб.

Мониторинг на резултатите от дейностите по проекта:

В рамките на изпълнение на проекта Конкретният бенефициент, чрез екипа за организация и управление в рамките на непреките дейности, следва да осъществява мониторинг на резултатите от дейностите по проекта. За целта, конкретният бенефициент следва да използва като образец примерните анкетни карти, част от **Инструментариума за оценка на качеството на преподаване в дуалната система на обучение и за оценяване на работното място**, разработен от МОН в рамките на проект „Подкрепа за дуалната система на обучение“ по ОПНОИР. Въз основа на попълнените анкетни карти от включените в проекта представители на целевите групи, конкретният бенефициент следва да изготви Доклад за осъществения мониторинг на резултатите от дейностите по проекта.

Допустими разходи:

Съгласно чл. 53, т. 2 от Регламент 2021/1060 „когато общо допустимите разходи за дадена операция не надвишават 200 000 евро, приносят, предоставен на бенефициера от ЕФРР, ЕСФ +, ФСП, ФУМИ, ФВС и ИУГВП, е под формата на единични разходи, еднократни суми или единни ставки, с изключение на операциите, подкрепата за които представлява държавна помощ. След извършен анализ на разходите за изпълнение на проект „Подкрепа за дуалната система на обучение“ по ОП НОИР 2014-2020 и предвид минималния размер на безвъзмездната финансова помощ по операцията, равняващ се на 250 000 лв. и попадащ в обхвата на чл. 53, т. 2 от Регламент 2021/1060, се предлага безвъзмездната финансова помощ по операцията да се предоставя изцяло чрез прилагане на опростени варианти на разходи, както следва:

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

- **Стипендия на ученици, които се обучават в първи гимназиален етап на обучение и участват в „пробно стажуване“**
- **Преки разходи за персонал:**
 - ✓ Разходи за възнаграждения на лица, пряко ангажирани с дейностите по проекта, вкл. осигурителни вноски за сметка на работодателя, както следва:
 - разходи за възнаграждения на учители и/или наставници за провеждане на пробно стажуване по Дейност 1;
 - разходи за възнаграждения на учители/преподаватели, вкл. външни експерти с доказан професионален опит за провеждане на допълнителни занимания по професионална подготовка по Дейност 1;
 - разходи за възнаграждения на учители/преподаватели, вкл. външни експерти с доказан професионален опит, за провеждане на допълнителни занимания по чужд език по Дейност 1;
 - разходи за възнаграждения на наставници за практическо обучение в реална работна среда по Дейност 1;
 - разходи за възнаграждения на учители/преподаватели/лектори/наставници, вкл. външни експерти с доказан професионален опит за обучения на учители и наставници по Дейност 2;
 - разходи за възнаграждения на лектори за провеждане на информационни кампании по Дейност 4;
 - разходи за възнаграждения на кариерни консултанти и експерти— представители на партньорските предприятия по Дейност 4.
- **Други преки и непреки разходи, различни от преките разходи за персонал – 40 % от допустимите Преки разходи за персонал.**

За покриване на всички останали допустими разходи, необходими за изпълнението на операцията, включително разходите за закупуване на оборудване, материали и консумативи за изпълнението на дейност 1, разходите за външни услуги за провеждане на обучения с придобиване на квалификационни кредити по Дейност 2, разходи за външни услуги за разработване на програми за провеждане на обучения, разходите за закупуване на учебни помагала и учебни материали, вкл. разходите за външни услуги по изработване по поръчка на учебно съдържание и/или осигуряването му чрез външни услуги за превод и/или адаптиране на съществуващи учебни ресурси и/или външни услуги по придобиване на права за превод и/или използване на учебни материали по Дейност 3, разходите за транспорт (вкл. на ученици, участващи в „пробно стажуване“), разходите за настаняване, командировъчни, застраховки, наем на зали и осигуряване на материали, разходите за организация и управление по проекта, както и други присъщи преки и непреки разходи, различни от преките разходи за персонал, ще се прилага единна ставка в размер на 40 % от допустимите преки разходи за персонал.

Преките и непреките разходи, различни от преките разходи за персонал, за които ще се прилага единна ставка в размер на 40 % от допустимите преки разходи за персонал, са допустими при условие, че са свързани с дейностите и необходими за изпълнението на операцията.

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

В съответствие с чл. 56, т. 2 от Регламент 2021/1060 надбавките за стипендии, изплащани на учениците, участващи в пробно стажуване, се считат за допълнителни допустими разходи, които не са включени в единната ставка 40%.

В Условието за кандидатстване и приложенията към тях ще бъдат прецизирани всички наименования и видове допустими единични разходи, попадащи в обхвата на преките разходи за персонал и единната ставка в размер на 40 % от преките разходи за персонал.

Индикаторите по операцията са следните:

Общи индикатори за изпълнение (краен продукт):

- **ЕЕСО09 Участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско – 30 437**

от които	Целева стойност
в Регион в преход (ЮЗР)	4 565
в По-слабо развитите региони	25 872

Индикаторът измерва броя на учениците, преминали допълнителни занимания по професионална подготовка и/или по чужд език, ученици, участващи в „пробно стажуване“ в партниращо предприятие.

Един ученик следва да се отчита в индикатора еднократно, независимо в колко допълнителни занимания по чужд език и/или професионална подготовка и/или „пробни стажувания“ в партниращи предприятия участва.

Индикаторът **задължително** трябва да бъде включен във всяко проектно предложение по операцията, като се планира **по дейност 1**.

От тях:

- ✓ (Микроиндикатор) ИП 3.10. Брой ученици, участващи в „пробно стажуване“ в партниращо предприятие – 15 659

	Целева стойност
в Регион в преход (ЮЗР)	2 349
в По-слабо развитите региони	13 310

Индикаторът **задължително** трябва да бъде включен във всяко проектно предложение по операцията с целева стойност, която се равнява на минимум 50 % от планираната целева стойност на общ индикатор за краен продукт ЕЕСО09 Участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско.

- **ЕЕСО15 Малцинства (включително маргинализирани общности като ромите) – 2 733**

от които	Целева стойност

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

в Регион в преход (ЮЗР)	410
в По-слабо развитите региони	2 323

Индикаторът измерва броя на участниците, от общия брой участници, посочени в индикатор ЕЕСО09 и в индикатор ЕЕСО05 Заети, включително самостоятелно заети, които са представители на маргинализирани групи²⁴ като роми, в т.ч. ученици, включени в допълнителни занимания по чужд език и/или професионална подготовка, ученици, участвали в „пробно стажуване“ в партниращо предприятие.

• ЕЕСО05 Заети, включително самостоятелно заети – 3 465

от които	Целева стойност
в Регион в преход (ЮЗР)	520
в По-слабо развитите региони	2 945

Индикаторът измерва броя на обучените педагогически специалисти и наставници, придобили или надградили уменията си, като едно лице се брои еднократно, независимо в колко обучения по проекта е участвало.

Индикаторът **задължително** трябва да бъде включен във всяко проектно предложение по операцията, като се планира **по дейност 2**.

Специфични индикатори за изпълнение (краен продукт):

• SOI 3.3 Брой училища, въвели дуална система на обучение (задължителен) – 159

от които	Целева стойност
в Регион в преход (ЮЗР)	24
в По-слабо развитите региони	135

Индикаторът измерва броя на училищата по проекта, които в държавния план-прием са обявили паралелки за обучение чрез работа (дуална система на обучение) за професионална подготовка по професии и специалности от Списъка на професиите за професионално образование и обучение (СППОО) и са получили подкрепа от ЕСФ+ за развитие на дуалната система на обучение..

Индикаторът **задължително** трябва да бъде включен във всяко проектно предложение по операцията, като се планира **по дейност 1, дейност 3 и дейност 4**.

Общи индикатори за резултат:

• ЕЕСО03 Участници, които при напускане на операцията получават квалификация – 3 465

²⁴ За целите на процедурата „маргинализирани групи“ са лица, чийто майчин език не е български, вкл. мигранти, лица, търсещи или получили международна закрила.

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

от които	Целева стойност
в Регион в преход (ЮЗР)	520
в По-слабо развитите региони	2 945

Индикаторът измерва броя на учителите по професионална подготовка и учителите-методисти, участвали в обучение по операцията и придобили квалификационни кредити, и броя на наставниците, успешно преминали обучение по операцията, удостоверено с документ, които при напускане на дейностите за обучение (или в рамките на 4 седмици след напускане на дейностите за обучения) са останали на работа в училището или в сферата на образованието.

Индикаторът **задължително** трябва да бъде включен във всяко проектно предложение по операцията.

- **ЕЕСR04 Участници, които при напускане на операцията имат работа, включително като самостоятелно заети лица – 12 175**

от които	Целева стойност
в Регион в преход (ЮЗР)	1 826
в По-слабо развитите региони	10 349

Индикаторът измерва броя на учениците, участвали в пробно стажуване и допълнителни занимания по професионална подготовка и/или чужд език, които при напускане на дейностите по проекта (или в рамките на 4 седмици след напускане на дейностите по проекта) имат работа, включително като самостоятелно заети лица. „Заети“ са лицата на възраст от 15 до 89 навършени години, които: са извършвали работа срещу заплащане, печалба или семейна печалба; или не са били на работа, но са имали работа или стопанска дейност, от която временно са отсъствали; или са произвеждали селскостопански стоки, чиято основна част е предназначена за продажба или размяна.

Индикаторът **задължително** трябва да бъде включен във всяко проектно предложение по операцията.

Специфични индикатори за резултат:

- **SRI 3.1 Ученици и студенти, започнали да търсят работа – 16 740**

от които	Целева стойност
в Регион в преход (ЮЗР)	2 511
в По-слабо развитите региони	14 229

КН.ПО.3.3.6.190424 – за информация

Индикаторът измерва броя на учениците, участвали в пробно стажуване и допълнителни занимания по професионална подготовка и/или чужд език, и са започнали да търсят работа в рамките на операцията или 6 месеца след приключване на дейностите.

„Ученици, започнали да търсят работа“ трябва да се разбира като ученици, които обикновено са без работа, но са на разположение да започнат работа и активно търсят работа, дори и все още да не са напуснали образователната система. Лицата, които са се регистрирали в дирекции „Бюро по труда“ към Агенция по заетостта като търсещи работа лица, винаги трябва да се броят, дори ако не са готови веднага да започнат работа.

Индикаторът **задължително** трябва да бъде включен във всяко проектно предложение по операцията.